

דתפילה היא במקום קרבן, וכמו בקרבן אונן אינו משלח קרבנותיו. וזה דכתיב ביה (איכה ג): מה יתאוונ אדם חי גבר על חַטָּאוּ – איך יבוא להתפלל ולבקש רחמים על עצמו. ולפי זה שפיר יובן הסלקא-דעתך לדמות שבירת הלב באדם לשבור בבהמה, שגם זה נחשב חסרון בצורתו – על זה באה ההבטחה שאעפ"כ אלקים לא תבוזה ותפילתו מתקבלת, אף שקרבן אונן אינו מתקבל... (שם משמואל אמור, תרע"ב).

דף ק

'אביי אמר: לא קשיא, כאן שמת קודם חצות כאן שמת לאחר חצות, קודם חצות דלא איחזי לפסח – חיילא עליה אנינות. אחר חצות דאיחזי לפסח – לא חיילא עליה אנינות' – וששנינו אונן טובל ואוכל פסחו לערב, היינו כשמת אחר חצות, שהואיל ונכנס לזמן חיוב הפסח – נדחית האנינות. והוכיח מכך רבי שמעון שאנינות לילה דרבנן, כי אילו היתה מדאורייתא, לא היה אוכל פסחו, היות ואכילה לא מעכבא לדעת אביי, והרי חלה אנינותו לפני זמן האכילה. כן פרש רש"י.

והקשה הרש"ש (צט), הלא אפילו אם אכילה אינה מעכבת, מכל מקום צריך להיות ראוי לאכילה בזמן ההקרה, כדכתיב איש לפי אכלו, והרי אילו לא תתיר לו לאכול, לא יוכל להקריב, שהרי הפסח אינו בא אלא לאכילה, ואם כן בדין הוא שיותר לו לאכול לערב אף אם אנינות לילה דאורייתא משום עשה דהבאת פסח?

ויש לומר, שהנה מקור הדבר שאנינות לילה דאורייתא (כדעת ר' יהודה) צריך באור, והלא בכל התורה היום הולך אחר הלילה ולא להפך [ואין לומר לפי שבקדשים הלילה הולך אחר היום – שהרי דין אנינות נאמר במעשר ולא בקדשים], אך נראה על פי מה שכתב במשנה למלך (אבל ספ"ג) שאף על פי שאין אנינות במועד – אסור הוא בקדשים משום טירדה. ודין זה הוא מדאורייתא, משום למשחה – לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים (כן הוכיח בשער המלך הל' מעה"ק ספ"ג. ודלא כמשל"מ שנסתפק בדבר. וע"ע רש"י בע"ב ד"ה רבה בר רב הונא; תורת האדם להרמב"ן) ואם כן נראה שיסוד דין אנינות לילה ענינו משום טירדה, ובוזה הדעת נותנת שנמשך הדבר גם בלילה, כי אין סברא שבשביל ששקעה חמה פסקה טירדתו. וכיון שכל איסור האכילה נובע משום טירדתו [אבל מצד עיקר דין האנינות כבר הותר בסוף היום], ניתן להבין שהאדם עצמו נחשב ראוי לאכילה, אלא שלמעשה אין אנו מניחים אותו לאכול משום שקדשים צריכים להאכל מתוך שמחה וגדולה כדרך שהמלכים אוכלים (עפ"י בית ישי קיט, א. וע"ע זכר יצחק מג).

'לה יטמא... רבי עקיבא אומר: חובה' – נחלקו ראשונים אם מצוה זו קיימת על הכהנים בלבד, שלשאר מתים אסור להם להטמא ואילו כאן חייבתם תורה להיטמא, אבל לישראל – לא נאמרה מצוה זו (שו"ת הרשב"א ח"א כז; תרלו. וכ"כ כמה אחרונים בדעת הרמב"ם – ע' תשובות שאגת אריה החדשות ח ועוד. וכ"כ מהרש"א בסוטה ג, ובשפ"א תמה מנין לו). או מצוה זו קיימת גם בישראל, שהרי אפילו כהן שאסור בכל מקום – לקרוביו מצווה, כל שכן ישראל (ע' בחדושי הריטב"א סוכה כה: הגהות הרמ"ך על הרמב"ם הל' אבל ב, ו. וע"ע ב"ח י"ד שעג; דרישה אה"ע נה, ב; טורי אבן ר"ה טז: מנחת חינוך רסד, כג; קרן אורה נזיר מה; חדושי הגר"ר בענגיס ח"א נד).

'זרמינהי – ולאחותו...' – כל זה המשך דברים של הבאת הראיה, כדפרש"י. וכיוצא בזה יש במגילה י. 'זרמינהו' וברש"י שם.

(ע"ב) 'דבא אמר: אידי ואידי אחר חצות ולא קשיא, כאן קודם ששחטו וזרקו עליו כאן לא אחר ששחטו וזרקו עליו' – הגר"א (בהגהות שבסוף המסכת) כתב שגרסת הרמב"ם היא: 'אידי ואידי קודם חצות...'. – ופירושו שעבר ושחט באנינות, שבדיעבד עלתה לו הקרבתו. וזהו שפסק הרמב"ם (קרבן פסח, ו) שאם מת קודם חצות לכתחילה לא יקריב, ואם הקריב כשר, וטובל ואוכל לערב. והאחרונים הקשו לפי מה שמשמע מדברי הרמב"ם (ביאת מקדש ב, יא), שהאבל ששלח קרבנו אפילו בדיעבד לא הורצה לו, מדוע כאן בדיעבד כשר? ויש מי שכתב מפני שקרבן פסח עיקרו לאכילה בא ושונה משאר קרבנות שעיקרם בא לריצוי שבהקרבה, הלכך בפסח בדיעבד כשר (עפ"י אבי עזרי קרבן פסח שם, ד"ה אולם). ויש מי שכתב שהאנינות הותרה בחצות היום, שלכך כשר להקריב כשמת אחר חצות (ע' בית ישי קיט, ב). ואולם החזון-איש (זבחים ד, ח) כתב בדעת הרמב"ם, שהוא הדין כל שאר הקרבנות שהקריבם האונן בדיעבד כשרים. וכיוצא בזה כתב בספר זכר יצחק (טט), שאף על פי שלא הורצה לו – הקרבן כשר. עוד על פסק הרמב"ם וישובו עם סוגית הגמרא – ע' בכס"מ ולח"מ ק"פ ו, ט; שו"ת אגרות משה או"ח ח"א קפ.

פרפראות וציונים

'היה כהן גדול והוא נזיר' – על דיני גידול שער וגילוח בנזיר כהן גדול – ע' במובא בנזיר לט: עוד על חלות איסורי נזירות על איסורי כהונה – ע' בשאגת אריה ס; חדושי הגר"ר בענגיס ח"א נד, בהערה 2.

'ולאחתו מה ת"ל, הרי שהלך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת, יכול יטמא, אמרת לא יטמא...'. – יש לפרש הדרש: ניקוד האל"ף בפת"ח (ולאחתו) אינו לפי כללי הדקדוק, שהיה לו להיות בחטף פתח (כדרך שכתוב בפרשת אמור לענין כהן הדיוט – וְלֹא־אֶחָתוֹ), ולכן דרש מלשון 'איחוי' – שיצא מידי כרת המכרית נשמתו, והיינו זה שהלך לשחוט את פסחו ולמול את בנו [שדיגם בהכרת] ומת לו מת – לא יטמא, לצאת מידי הכרת. וכן אמרו (במדרש שיר השירים ה, ב) על הפסוק פתחי לי אחתי רעיתי וגו', 'אחותי' – שנתאחו לי במצרים בשתי מצוות, בדם הפסח ובדם מילה. וזה מרמז כאן בולאחתו – כלומר, אפילו אותן שתי מצוות אלו המאחים את ישראל לקב"ה – נדחות הן מפני מת מצוה (הגהות רא"מ מפינסק ברכות יט. [ומובא בשמו ב'העמק דבר' נשא]). וכע"ז כתב חתנו בעל תורה תמימה, נשא).

(ע"ב) 'והא דרב אשי בדותא היא' – ברוב מקומות מופיעה לשון דחיה זו ('ברותא' או 'בדוּתא') בהתייחסות לדברים שהביאם רב אשי (8 מופיעים; כאן ובספחים יא. יבמות כא. פב. ב"מ עא: ב"ב קמה. מנחות סח. צה:). במקום אחד מופיע ביטוי זה על דברי רב פפא (שבת כז). וכן על דברי רב מרשיא (גטין פח:), רבי אבהו (ב"מ ט). רב הונא בריה דרב יהושע (ב"ב קא:), ורפרם (כריתות יד.).
[ב'לקוטי שושנים' (סורוק) מובא ליתן טעם מדוע נאמר כן רק ביחס לדברי רב אשי ועוד שני חכמים שהיו בתקופת חתימת התלמוד, ע"ש. ואולם כפי הנכר מופיע ביטוי זה גם אצל חכמים קדמונים יותר].

לגוף הבאור 'בדוּתא / ברותא' יש מפרשים: לא אמרה רב אשי מעולם אלא אחד מתלמידיו אמרה מעצמו או ששמע מכללאא וטעה ובדארה על שמו (עפ"י ריטב"א. וע"ע בספר הערוך 'בר').

'... דמסתבר דמה שנמצא בגמרא בכמה מקומות על דברי אמורא אחד בלשון דבדוּתא וטעוּתא וכדומה – הוא ביטול לגמרי, שלא יוכלו בית דין אחר לחלוק בשביל זה יותר מלא אמר האמוראה זה...' (מתוך אגרות משה או"ח ח"ד לט ד"ה והא דאיתא).

דף קא

יוחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה – בדרך כלל משמעות הביטוי הזה היא שעשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משעשו לדין התורה. ואולם כאן אין הכוונה לכך, כפי שפרשו רש"י ותוס', אלא עשו חיזוק יותר משעשתה תורה חיזוק לדבריה; שביום המיתה שהאנינות מהתורה, אין אנינות בלילה שלאחריו מהתורה [אלא מדרבנן], ואילו ביום הקבורה שהוא מדרבנן, יש בלילה שלאחריו אנינות מדרבנן.

ואמנם יש מהראשונים (ע' חדושי ריב"ב ברכות סוף"ב) שגרסו כאן 'כשל תורה' – ומתפרש במשמעות הרגילה, שעשו חיזוק לאנינות יום הקבורה כשם שעשו חיזוק באנינות דאורייתא – יום המיתה, לאסור לילו.

מפני טומאה נשרפה – ודאי שכל ההלכות הנצרכות לעבודה, כגון פסולי עבודה וטומאה, נאמרו להם קודם פרשת המילואים, שהרי היו צריכים לידע הדינים. ואף על פי שנכתבו בתורה בסדר אמור – אין מוקדם ומאוחר בתורה (שו"ת הרא"ש יג, כב).

אמר לו, שמא לא שמעת אלא בלילה, דאי ביום – קל וחומר ממעשר הקל... – תמהו בתוס', והלא גם בלילה קיים אותו 'קל וחומר', שהרי לשיטת ר' יהודה אנינות לילה דאורייתא לדורות (וע' בספר אור שמח ביאת מקדש ב, ח).

ולפי מה שמובא למעלה (ק) לבאר ענין אנינות לילה שענינה משום טירדה ועצבות, ומשום מצות עשה דלמשחה – לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים, לפי זה מיושב, שאמר לו אהרן למשה שמא לא שמעת אלא בלילה, שאין שם אלא מצות עשה דלמשחה, אבל לא ביום שיש בו לאו דלא אכלתי באני ממנו (בית ישי קיט).

(ע"ב) 'אלא לר' נחמיה מאי היום? – חובת היום – פירוש, המלה 'היום' אינה מתייחסת לפעולתו 'ואכלתי...' היום' אלא משמשת הגדרה לחטאת, ואכלתי (את) חטאת היום. 'חטאת היום' – חטאת הבאה לחובת היום, הוה אומר חטאת ראש חדש (עפ"י פרוש רש"ר הירש שמיני י, יט).
הרי"ד ויזר שיחי' העיר שאין כן במשמע לפי הטעמים, כי תיבת חטאת מוטעמת בפשטא, שהוא מפסיק. אך כמדומה מצאנו פירושים בדרו"ל המנוגדים לפי הנראה מהטעמים, וכמו המקראות שאמרו אין להם הכרע, ועפ"י הטעמים יש להם (ע' באנצ. תלמודית 'טעמים' עמ' תרד).

יכול שלשתן נשרפו, תלמוד לומר והנה שרף – אחד נשרף ולא שלשתן נשרפו. בזה מתפרש פשט הכתוב גבי שעיר המילואים (ט, טו) וישחטוהו ויחטאהו כראשון – פרט הכתוב שחטוהו וזריקה [שלא ככתוב לאחר מכן גבי העולה ויעשה כמשפט – לשון כוללנית לכל העשיות] – משום שחטאת המילואים נאכלה כמבואר כאן בגמרא, ואילו הקרבן הראשון (עגל החטאת אשר לאהרן) שרף באש מחוץ למחנה

דפים צט – ק

קסג. מהו דין אנינות לענין הקרבת קרבן פסח ושאר קרבנות ואכילתם, בזמנים דלהלן:

- א. יום המיתה.
- ב. יום הקבורה.
- ג. ליל שלאחר יום המיתה.
- ד. ליל שלאחר יום הקבורה.
- ה. יום שמועה ויום ליקוט עצמות, ולילה שלאחריהם.

א. ביום המיתה, לדברי הכל חלה אנינות מדאורייתא כל היום, אף לאחר הקבורה, ואסור האונן בהבאת קדשים ובאכילתם.

א. כן מבואר בסוגיא לדברי הכל (וכ"מ ברמב"ם ובספר תורת האדם להרמב"ן; ט"ז יו"ד שצח סק"ב). ואולם בירושלמי (פסחים ה,ח) פרשו בדעת רבי שלאחר הקבורה אינו אונן מן התורה אפילו ביום המיתה. וכן כתב רש"י (לעיל רפ"ב. וע' גם בדבריו בפסחים צ סע"ב ובמאירי שם. וע' טו"א חגיגה כ:).
 ב. נחלקו ראשונים ז"ל האם דין אנינות של תורה אמור רק לענין איסור אכילת מעשר וכד', או גם לענין חיוב הנהגות אבלות (ע' בראשונים ברכות טז).

ואולם לענין הבאת קרבן פסח עבדו – מחלוקת; לדברי רב חסדא רב ששת בשיטת רבי שמעון, מביאים עבדו פסח טובל ואוכל פסחו לערב. לדברי רב מרי ולרבא – אין מביאים פסח. ולאביי, אם מת קודם חצות יום י"ד – אין מביאים. לאחר חצות, הואיל וכבר נתחייב בפסח – לא חלה האנינות לדחות חיובו [הלכך מקריבים עליו, ובלבד שיהיו בני חבורה עמו, אבל לא לבדו. ע' פסחים צ-צא. וערש"י שם צח. דעה אחרת].

א. הרמב"ם פסק כדעה אחרונה, והוסיף שבדיעבד אם שחטו וזרקו עליו כשמת קודם חצות – טובל ואוכל לערב (ק"פ ה,ט).
 ב. מת בליל ט"ו – אסור מהתורה באכילת פסח (תוס' יבמות ע: ד"ה אי).
 ג. לדעה ראשונה, נראה מפרש"י שהבאת שאר קדשים עבור האונן, אינה אסורה אלא מדרבנן. והתוס' כתבו שאסור מהתורה, ורק קרבן פסח היות ועיקרו בא לאכילה – מותר להקריב עבורו אעפ"י שהוא כעת אונן מדאורייתא (וע"ע בשפ"א).

ב. ביום קבורה שאינו יום המיתה, חלים דיני אנינות מדרבנן (כמבואר בסוגיא שאינו מדאורייתא. וכמוש"כ הרשב"א בתשובה קעב), ואסור באכילת קדשים כל אותו היום, ואינו משלח קרבנותיו להקריבם היום, מלבד קרבן פסח שמקריבים עבורו על מנת לאכלו בערב (מפני שמצות עשה שיש בה כרת היא, ולא העמידו כאן חכמים את דבריהם במקום כרת).

נקבר לאחר שקיעת החמה של ליל פסח – אסור לאכול מן הפסח, ואע"פ שאכילת פסחים מעכבת וכאילו לא הקריב – העמידו כאן חכמים את דבריהם במקום כרת, הואיל וכרגיל קוברים ביום המיתה, שמא יבוא להתיר אף ביום המיתה (רבה בר רב הונא, כפרש"י).

אפילו נקבר עשרה ימים לאחר המיתה, הריהו אונן [מדרבנן] עד יום הקבורה ויום הקבורה בכלל (כן אמר רבי ברייתא. ומשמע לפי המסקנא שאף חכמים אינם חולקים אלא לענין הלילה שלאחריו. וכן פסק הרמב"ם – ביאת המקדש ב,י).

ובליל פסח, אם לא נקבר המת עדיין, הואיל ואין זה לא יום המיתה ולא יום הקבורה, לא העמידו חכמים דבריהם במקום כרת, ויאכל הפסח (ערש"י פסחים צא: ד"ה אונן).

ג. נחלקו תנאים (רבי יהודה ורבי נחמיה מול רבי שמעון ורבי, כדלהלן) אודות אנינות לילה שלאחר יום המיתה (ולאחר הקבורה. וי"א אף קודם הקבורה. ע' מאירי פסחים צ:). – האם היא מהתורה או מדרבנן. הרי"ף (ספ"ב דברכות) והרמב"ם (מעש"ש ג,ו) פוסקים אנינות לילה אינה מהתורה. ויש פוסקים אנינות לילה מהתורה [וי"א רק כל עוד לא נקבר המת] (ע' מאירי מו"ק יד:). לדברי הכל אסור באכילת קדשים מלבד אכילת קרבן פסח [אם משום שאם לא נתיר לו לאכול – לא יוכל להביא, והרי יש במצות הבאת פסח חיוב כרת. או – לרבא – אף אם מת לאחר שקרב הקרבן – אוכל, כמאן דאמר אכילת פסחים מעכבת]. לדברי הסוברים אנינות לילה מדרבנן, סובר רב ירמיה מדיפתי שבלייל פסח כשם שהותר לו לאכול קרבן פסח כך הותר לו באותו הלילה לאכול שאר קדשים, ורב אסי נקט שאסור בשאר קדשים גם בליל פסח. הלכה כרב אסי (ערמב"ם קרבן פסח ו,ט).

ד. מחלוקת תנאים האם חלה אנינות מדרבנן בלילה שלאחר יום הקבורה כשאינו יום המיתה; יש אומרים שמותר לאכול בקדשים (רבי שמעון אליבא דרב אסי. וכן דעת חכמים החולקים על רבי), ויש אומרים שאסור מדרבנן (רבי. וכ"ד ר' שמעון לפי רב מרי). לדעת הסוברים שאסור בקדשים מדרבנן, יש אומרים שקרבן פסח מותר לו לאכול (רב מרי בשיטת ר' שמעון). וי"א שאסור (ברייתא דיום שמועה כיום קבורה). הלכה כדעת חכמים, שמותר בקדשים בליל שלאחר יום קבורה (רמב"ם ביאת המקדש ב,י. וע' חו"א קמא לה,ד).

ה. יום שמועה (קרובה. כלומר, תוך שלשים למיתה) ויום ליקוט עצמות (שליקטו לו אחרים, והוא נשאר טהור) – טובל ואוכל בשאר קדשים לערב, ובאותו יום – אסור. אבל בפסח לא העמידו חכמים דבריהם, ואוכל אפילו בו ביום. כן מתבאר מדברי רבה בר רב הונא, כדפרש"י. וכ"מ במלאכת יו"ט לעיל. [ולא הבנתי מש"כ בקרן אורה שבוים שמועה אסור באכילת פסח אותו היום ומותר רק לערב, שלא כיום ליקוט עצמות]. ואולם ברמב"ם משמע שדין הפסח כשאר קדשים, שאינו אוכל אלא בערב (קרן אורה). לענין מצות אבלות שבעה ושלשים, דומה יום שמועה ליום קבורה, ומונה ממנו ואילך, שלא כיום ליקוט עצמות.

דף ק

קסד. מי שמת אחד מקרוביו לפני הפסח – האם מותר או מצוה להיטמא לו ולבטל מקרבן פסח? ומה הדין במת מצוה?

משמע מן הסוגיא שלדעת רבי ישמעאל שאין מצוה להיטמא לקרובים, מי שמת אחד מקרוביו לפני הפסח – אין לו להיטמא ולבטל מפסח, ותיעשה הקבורה ע"י אחרים טמאים, או קטנים וכד' (עפ"י חו"א קמא לה,ב). [וזה כמובן רק לדעת הסוברים שמקריבים על האונן קרבן פסח, וטובל ואוכל לערב].

ולדברי רבי עקיבא שיש חובה להיטמא לקרובים, חילק אביי בין נפטר קודם חצות (וה"ה נפטר ב"ג. חזו"א קמא לח, א) שחייב להיטמא לקרובו, ובין לאחר חצות שהיות וכבר חל עליו חיוב קרבן פסח – לא יטמא. ולרבא (לגרסתנו, כפרש"י), אפילו מת אחר חצות – יטמא ולא יעשה פסח, אך אם כבר שחטו וזרקו עליו – לא יטמא ויאכל פסחו לערב, למאן דאמר 'אכילת פסחים מעכבת' (ואפשר שגם הסובר בעלמא 'אינה מעכבת' מודה כאן. עתוס').

הלכה כרבי עקיבא, שטומאת קרובים – מצוה ולא רשות (רמב"ם אל ד, ו; יו"ד שעג, ג). ונחלקו הדעות האם מצוה זו אמורה בכהנים בלבד (רשב"א בתשו' כז תרלו. וכן י"א בדעת הרמב"ם) או בכל ישראל (עריטב"א סוכה כה: ועוד).

וכן נחלקו כאשר יש אחרים המתעסקים במת, האם חובה על הקרובים להיטמא, אם לאו (עתוס' יבמות פט: ושו"ת הרשב"א שם).

במת מצוה, לכל הדעות מטפל בו ונטמא אליו הגם שיימנע מעשיית פסח, ואפילו הוא נזיר וכהן גדול.

דף קא

קסה. א. כמה שעירי חטאת הוקרבו ביום השמיני למילואים?

ב. מה עשו באותן חטאות, ומדוע?

ג. מה היתה קציפת משה רבינו אודות שריפת החטאת, ומה השיבו אהרן?

ד. אלו דינים מיוחדים נאמרו באותה שעה, שאינם נהוגים לדורות?

ה. האם פינחס בן אלעזר היה כהן באותה שעה?

א. שלשה שעירים קרבו ביום השמיני למילואים; –

שעיר נחשון – שאותו יום, ראשון להנזכרת הנשיאים היה;

שעיר המילואים – חובה לשעה שנצטוו לאותו היום, קחו שעיר עזים לחטאת...;

שעיר ראש חדש – שאותו יום, ר"ח ניסן היה (וכדאמרינן בסדר עולם).

ב. שעיר ראש חדש – שרפוהו, אם מפני אנינות אהרן ובניו לא היה מי שיאכלנו (ר' נחמיה. וסובר אנינות לילה דאורייתא, ולא נאמר להם התר בקדשי דורות – שעיר ר"ח – אלא בקדשי שעה בלבד), אם מפני שהניחוהו לערב לאכלה [שהותרה להם אנינות לילה באותה שעה], ובתוך כך נטמאה באונס (ר' יהודה ור' שמעון).

שאר השעירים הניחום לערב ואכלום במקום קדוש. ולרבי נחמיה – הותרו לאכלם ביום (רש"י).

ג. משה רבינו קצף על אשר לא אכלו את החטאת, והרי לא נפסלה בכניסת דמה אל הקדש או ביציאתה חוצה, ולא הוקרבה ע"י כהן הדייט שהוא אונן ופסול, אלא ע"י אהרן.

לדברי רבי נחמיה, אמר להם משה: הלא נצטויתי לאכלה אף באנינות. והשיב אהרן: שמא לא נצטויתי אלא בקדשי שעה אבל לא בקדשי דורות שאסורים לאכלה באנינות, ואף בלילה – קל וחומר ממעשר.

כ"ה לרבא. אבל לשמואל, לפרש"י, לא צוה משה לאכול באנינות, ולא הוזכר ללמוד ק"ו ממעשר כלל, ועל כן סבר שהיו צריכים לאכלם באנינות. לפרוש התוס' סבר משה שכשם שהותרה האכילה בלילה באותה שעה, הותרה ג"כ באנינות יום. והשיב לו אהרן: לא הותרה אלא בקדשי שעה ובלילה בלבד.